KBABA

beş ordusu İtalyada:
lya Kralı — Hametmaap.
az da si benin tacımı
iniz!

1

İÇİNDEKİLER

UCUZ ADAM!
Yusuf Ziya Orta

KÖYLÜ SÖZLER
Reşat Nuri Güntek

MEHDİ
Faruk Nafiz Çamlıbel

BU HARB NASI BİTECEK?
Abidin Dav'er

YENİ ŞİİR VE YENİ ŞAİR
Yusuf Ziya Orta

KUŞLU NALIN
Hikmet Feridun

Sinema, karikatü tiyatro

20
KURUŞ

AKBABA

PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR, SİYASÎ, FİKİR, SANAT, MİZAH MECMUASI

SAHİBİ:
Yusuf Ziya ORTAÇ

İDAREHANE
İstanbul, Ankara caddesi, No. 47
Telefon: 22129

ABONE
Türkiyenin her tarafı için:
Seneliği 1000, altı aylığı 500, üç aylığı 250 kuruş.
Yabancı memleketlere: Seneliği 2000, altı aylığı 1000, üç aylığı 500 kuruş.

9 Mart, 1944 — Perşembe

SAYI: 1

Gelecek sayıda :

Türk Operası
ve
Yarının tiyatrosu!
Profesör:
KARL EBERT

Son Tren!
«Hikâye»
ERCÜMENT EKREM TALU

Zehirli Kucak

Sadri Alışık: Papaz rolünde

Nezahet: Madam Döbien rolünde

Eminönü Halkevi sahnesinde oynanan Zehirli Kucak, büyük seyirci kalabalığının haklı takdirini kazanmıştır.

Zehirli Kucak, Belçikalı Gurya Dex in, dilimize Sait Âli tarafından çevrilmiş, cemiyet yarasını deşen güzel bir eseridir.

Mevzu, bir teze dayanıyor: Frengiyi tıbbın emirlerine karşı koyacak kadar gizli tutan eski zihniyetin hicvi...

Araya, bir izdivaç vesilesi ve küçük bir aşk sahnesi de karıştırılan eser, seyirciyi, sonuna kadar, sanattan kuvvet alan canlı bir ibretle sürüklüyor.

Halkevlerimizin amatör gençlerinde emekli sahne sanatkârlarımızın büyük ve pişkin başarısını sayamayız. Fakat, bu temsilde derin sevinçle gördük ki, gençlerimizde sanat kabiliyeti tam bir serpilme çağındadır.

Bilhassa, papaz rolünde Sadri Alışık ile madam Döbien rolünde Nezahet Yurdaöl heveskâr seviyesini aşan birer sanatkâr kudreti gösterdiler.

★

Basın ve Yayın Umum Müdürlüğümüzün (Zehirli Kucak) ı filme aldırmağa karar verdiği haberini almış bulunuyoruz.

Bu, yalnız sanat bakımından değil, yurdun sıhhat bakımından da sevinilecek bir iştir. Tebrik ve teşekkür ederiz.

Sadri Alışık

Nezahet Yurdaöl

KÖYLÜ Sözleri

Veciz konuşanlara, bazı karışık ve bulanık hakikatleri bir kaç aydınlık kelime ile gevelemeden ifade edenlere bizde «Nabi» gibi söz söylüyor derler.

Ben Anadoluda yaptığım seyahatlerde okuyup yazması bile olmayan bazı sade insanlardan öyle sözler işittim ki «Nabi»nin kendisine tekrar etmek mümkün olsa: «Doğrudur benim gibi söylüyor hattâ benden iyi söylüyor» derdi.

Bir kaç gün evvel eski kâğıtlarımı karıştırırken yırtık bir defter kabında bunlardan bir ikisine tesadüf ettim. Cümleler bana onları işittiğim yerleri, söyliyen insanları hatırlattı:

Aklımda kaldığına göre rüzgârlı ve yağmurlu bir sonbahar gecesi... Samsuna inen bir trenin koridorunda ihtiyar bir köylü ile sigara içerek konuşuyoruz. Bir aralık bana yolculuğunun sebebini anlattı. İçerde yatmakta olan gelinini Samsunda ameliyat ettirmeğe götürüyormuş. Bu zamanda yorucu ve daha fenası masraflı bir iş. Fakat ne çare oğlu askerdedir; kadın emanetullahtır. Para gidecek ama bir can da kurtulacak. Böyle olunca insan şalvarını satar, ameliyat yaptırır.

Cahil halkın tıbba ve hele ameliyata pek emniyeti olmadığını bildiğim, daha doğrusu zannettiğim için meseleyi biraz eşelemek istedim; bu ameliyat fikrinin ona kimden geldiğini sordum.

— Hükûmet doktoruna bakıttımdı, o söyledi ya ben kendim de biliyorum, dedi.

Ben düşünür gibi yaparak:

— Hastayı bıçak altına yatırmak iyi cesaret, dedim, ilâç falan iyi ama, bıçak!..

İhtiyar gülümsedi:

— Sen daha iyisini bilirsin ya, bıçak ilâçtan iyidir... Bu cerrahlar çok usta oldular bey.

Sonra bir ata sözü söyler gibi ilâve etti:

— Doktoru elinde şişe ile gördün mü kaç ve lâkin bıçakla gördün mü koş üstüne...

Baba belki söz gelişi olarak, belki de ârifane tecahülümü yutmadığını göstermek için «sen daha iyisini bilirsin ya» diye söze başlamıştı.

Ben yüksek tahsil görmüş, kitaplar okumuş, kitaplar yazmış, ulema ile konuşmuş ve nihayet kendi uzunca hayatının tecrübelerile, müşahedelerile bazı hakikatlere ermiş adam elbette ondan daha iyi bilirim ki iç hastalıklar doktorluğu, yerinde sayıyor diyecek değilim hâşâ, fakat cerrahlığa nispetle bir hayli geridedir. Fakat bu hakikati bu kadar muhteşem bir sadelikle bu kadar aydınlık bir iman halinde ifade etmek, itiraf etmeliyim ki, benim yapabileceğim bir iş değildir.

Bir an «acaba halk arasında esasen böyle bir söz var da ihtiyar onu mu tekrar ediyor?» diye şüphelendim. Fakat hayır. İlâç, bıçak gibi kelimelerle bu resmin elemanlarını ona ben kendim verdim.

Ata sözlerinin ilk önce hangi ağızdan, hangi esrarlı kaynaktan çıktığı bizim için bir sırdır. Ben âdeta onlardan birinin doğuşuna şahit olmuş gibi bir heyecan duydum.

Defter kabındaki notumun yanında bir cümle daha var: «Hekimler herifin ağzından çıkan canını derisinden içeri sokuyorlar.» Bunu nerede kimden duyup yazdığımı şimdi bulamıyacağım. Fakat bazı enjeksiyonların baygınlar veya çok ağır hastalar üzerindeki tesirlerini anlatmak için söylenmiş olsa gerek.

***

Bu ikinicisi de yine bir ihtiyar köylünün bir terbiye meselesi hakkında görüşüdür.

Onun da gözümün önündeki sahnesi şu: Bir akşam vakti Bolu taraflarında bir köy okulunun bahçesinde oturuyoruz. Etrafımda okulun öğretmeni, bir ilk tedrisat müfettişi ve bir kaç köylü var. Müfettiş çiçeği burnunda bir pedagoji meraklısı. Her vesile ile Rousseau'dan, Spinoza'dan ve bir takım pedegoglardan bahsediyor.

Köylüler bu büyük terbiye imamlarının isimlerini gözlerini açarak dinliyorlar. Ben Rousseau'yı bir miktar yazısile, Spinoza'yı daha ziyade gıyaben bir parça tanımakla beraber ötekiler benim de mech... üm. Fakat daha yüksek rütbeli b... müfettiş olduğum için bilir gibi ... yorum.

Mesele öğretmen... ir türlü başa çıkamadığı, hattâ ... getiremediği haşarı bir çocuk ü... e.

Bir ihtiyar köy... ikmünü veriyor:

— O adam olm... di, dedesi de soy... ası da öyleya...

Rusocu müfet... l horozlandı ve ihtiyarı haşl... başladı: Kim demiş adam oln... Hiç bir insan fena doğm... emiyet fena yapar. Çocuklar ... n taze çıkan

Yedi Yıl Matem

Geçen hafta yanımızdan siyahlar içinde mahzun yüzlü bir kadın geçti. Bir arkadaş.

— Bu siyahlı bayanı benim gözüm ısırıyor!.. dedi.

Cevap verdiler :

— Lüsyen!..

Abdülhak Hâmidin vefatının üstünden yedi sene geçti. Lüsyen hâlâ karalar bağlıyor. Yedi seneden beri süren bir yas. . Ve muhakkak ki daha pek çok sürecektir. Lüsyen şimdiden yer yüzünde en uzun mâtem tutan kadındır.

Dünyanın «vefasızlık yuvarlağı» haline girdiği bir zamanda bir siyahlı kadın insana teselli veriyor.

Sanat ve sanat muhitine dair ne söylenirse söylensin her halde o çerçeve içinde yaşıyan insanlar çok vefakârdırlar.

Muhsin Ertuğrulu her gün aynı saat, hattâ kar fırtınası arasında bile Neyyirenin mezarında bulabilirsiniz.

Efzayiş Suat, Hüseyin Suat Yalçının şiirlerini topluyor, kocasının külliyatını çıkarıyor, ve ölen bir muharririn vefalı karısı kocasının hayatta iken beğendiği «Beni buraya gömseler!.» dediği bir çeşme enkazını alıp eşinin yaşarken beslediği arzuyu yerine getirmiye çalışıyor.

«Sanat ve sanatkâr muhitinde vefa yoktur.» diyebilir miyiz?..

---

beyaz kâğıt gibidirler. Üzerlerine ne yazarsan öyle olur. Bunu pedagogların babası Rousseau söylüyor.

Mesele git gide ilmî bir münakaşa şeklini alıyordu. İhtiyar veraset teorisi taraftarı; Şirazlı Sadi gibi kurt oğlunun akibet kurt olacağı kanaatinde...

Genç müfettiş aksi tezi müdafaa ediyor.

Onun coşkun heyecanına mukabil ihtiyar son derece sakindi. Sonunda hafifçe gülümsedi ve önümüzdeki çayırlıkta otlayan inekleri gösterdi:

— Ay oğul, öyledir de ne deyi ot ile, saman ile bu koskoca hayvanları besleriz. Yılanı terbiye edelim, zehir yeri ne süt versin bize!..

Reşat Nuri GÜNTEKİN

Mehdî

Rabbin ilhamını neşretmek için beldemde
Yar-ü ağyarı seçip topladığım bir demde,
«Emelin Rab tarafından bize vermekse haber,
«Öz diyarında bir insan olamaz peygamber...
«Arzı devret, çıkıyor gurbete kervan!» dediler.

Yol alırken sıladan kafilemiz gurbet-ele,
Şahit oldum gece Mi'râca bedel bir gazele.
Bularak bir çamın altında Cem'in sofrasını
Kimi gördümse içen, taşlara çaldım tasını.
Söyledim: «Şu'le verir belki sönen rûha şarap,
«Yetişir kâmili mest etmek için bir mehtap.»
Hepsi elpençe durup: «Hak söze iman ederiz,
«Sen de bir hisse alırsan hepimiz tövbe deriz,
«Bizi mahşerde korur sendeki isyan!» dediler.

Portakal dalları üstünde solarken yarım ay,
Yola serpildi bahar bahçelerinden bir alay.
Kumral, esmer, sarışın, türlü güzeller çıktı,
Hepsinin türlü günah boynuna gerdanlıktı.
Söyledim: «Cenneti kâfi mi değil Rabbinizin?»
«Ki geçer her geceniz başka bir âlemde sizin?»
Hepsi elpençe durup: «Hak söze iman ederiz,
«Sen de bir buse alırsan hepimiz tövbe deriz,
«Bizi mahşerde korur sendeki isyan!» dediler.

Elde tılsımlı asâ, başta gümüş miğferle,
Karşılaştım bu sefer Kırk Harami'lerle.
Sayarak kırkı da son kafileden hissesini,
Dinliyorlardı bir âyin gibi altın sesini.
Söyledim: «Gökte yanarken sayısız yıldızlar,
«Bu kıvılcımlara tapmak nedir, Allahsızlar?»
Hepsi elpençe durup: «Hak söze iman ederiz,
«Sen de bir hisse alırsan hepimiz tövbe deriz,
«Bizi mahşerde korur sendeki isyan!» dediler.

Giriyordum kapıdan, yorgun adımlarla, yaya,
Bir at üstünde vedâ ettiğim ücrâ sılaya.
Yer yarılmış gibi duydum bu uzun velveleyi:
«Yolcu etmişti dün akşam köyümüz bir meleği,
«Nereden çıktı seher vakti bu şeytan ?» dediler.

Faruk Nafiz ÇAMLIBEL

Yeni Şiir ve Yeni Şair!

Son yıllar, on dördüncü asırdan bu güne kadar adı edebiyat tarihine geçmiş şöhretler yekûnundan çok şair verdi.

Batıp çıkan, çıkıp batan mecmua yapraklarında kefenlenmiş manzumeler, ebedî uykusunu uyuya dursun, fakat yeni şiirin bir cilt içinde toplanmış kitapları ve kitapçıkları da az değil...

Yirmi yaşına basan yeni şiirin artık bir muhasebesini yapmak zamanı gelmiştir. Bunu, aynı cümle ile Pièrre Mille de söylüyor: «Altmış yaşına basan yeni şiirin artık muhasebesini yapmak zamanı gelmiştir.»

Bu muhasebe, iki edebiyat arasındaki kırk yıllık mesafeye ve Gustave Khan'la Jules Laforge gibi serbest şiirin iki büyük kıymetine rağmen, bizim varacağımız neticeden daha parlak bir netice vermiyor.

Yeni şiir ve yeni şair...

Bunun iki cephesi var: İç cehpe, dış cephe.

Dış cephe, şiirin eda vasıflarından biri, hattâ birincisi olan vezin ve kafiyeyi inkârla başlıyor.

Ne gariptir ki, vezni ve kafiyeyi, ruh serbestliğine bir Çin seddi sayanlara, nesrin sınırsız hürriyetini kabul ettiremiyorsunuz!

Bu bakımdan, yeni şair, şiiri, musiki ve raks ile birleştiren en eski şairden bile şiire uzaktır.

Şiir, bir renk âlemi, bir mâna âlemi, bir hayal âlemi olduğundan çok bir musikidir ve her musiki gibi, onun da kendine hâs âletleri, notaları, usulleri vardır.

Bir sanat orkestrasında, tellerin, yayların, boruların ahenk birliği içine, hiç bir tulûat ibişi burnu ile zurna çalarak karışamaz!

Şüphe yok, âlet kendi kendine bir kıymet değildir. Bir keman, kutusunda durduğu müddetçe susar. Fakat sanatkâr parmaklar, her dalına bir kuş konmuş bahar ağaçları gibi nağmeler dökmek için o âlete muhtaçtır.

Onun yerine, bir tahta parçasına bir kaç sap yorgan tiresi gererek aynı sesleri çıkartamaz.

Hattâ, yayı çeken el, telleri ürperten parmaklar kadar âletin de mânası vardır. Eğer öyle olmasaydı, musiki dünyanın hafızasında, Stradivarius'un kemanları bir ilâh rubabı gibi kutsal bir kıymet taşımazdı.

Veznin ve kafiyenin kale duvarına alnını çarpan yeni şaire elbet hak veririm: Hiç bir can acısı, veznin kalıbına girmiyen tek kelime kadar insan dimağındaki uyku merkezlerini, bütün bir gece felce uğratamaz.

Manzumeleri bir nesir rahatlığı veren Mehmet Akifin müsveddelerini görenler, onun her mısrala nasıl güreştiğini, sanatkâr sabrına bir daha hayran olarak seyredeceklerdir.

Tevfik Fikret, bu katlanışı, manzum musahabelerinden birinde şu mısralarla anlatır:

Neler çeker o beyinler, neler çeker de yine
O nağmelerdeki tesiri bulmayıp kâfi
Arar bu aczini tasvire lisanı hafi!

Her büyük sanatkâr, bu ilâhî cehdin yorgunluğu içindedir.

Yahya Kemale sorunuz: Neşredilebilmek için yıllardır tek kelime bekliyen kaç şiiri var?

Yeni şair ve yeni şiir... Bu bahse devam edeceğiz.

Yusuf Ziya ORTAÇ

Birkaç Yanlış!

Zaman zaman Voronof aşısiyle diriltilmek istenen Serveti Fünun mecmuasına bir gençlik şırıngası daha yapılmış.

Son sayısını karıştırırken, karşılıklı iki sayfada gözüme iki köşe ilişti: Antoloji köşesi...

Baktım: Birine Tevfik Fikret, öbürüne Halid Ziya üstadlarımızdan birer yazı almışlar.

Serveti Fününa bütün mânevî servetlerini bağışlıyan bu iki büyük sanatkâra karşı gösterilen saygı hoşuma gitti doğrusu. Aferin gençlere!

Tevfik Fikret imzasını taşıyan şiirin serlevhası (Riyah-ı ilham) dır. Şöyle başlıyor:

Bu hıyaban vezn-ü kafiyeden
Geçiren fikrimi hayaletindir:

Bu iki mısraı okuyunca, içimde yüzen sevinç, birden yelkenleri suya indirdi... Nasıl indirmesin ki, daha ilk mısrada vezin, ikinci mısrada hem vezin, hem kafiye yanlışı var:

1 — Veznin ve mânanın doğru olması için, ilk mısradaki «Bu hiyaban» ın «Bu hıyaban-ı» olması lâzım. .

2 — Veznin ve kafiyenin doğru olması için, ikinci mısradaki «hayaletindir» in «hayalindir» olması lâzım.

Bunlardan başka:

3 — Şiirin altındaki «Tevfik Fikret» imzasının da «Cenab Şahabeddin» olması lâzım!!!

Aziz okuyucular, bu yanlışları gördükten sonra, genç şairlerimizin vezni ve kafiyeyi kabul etmemekte ne kadar haklı olduklarını siz de anladınız değil mi?

SAZLI KAHVE

«Allah!.. deyip bir yıkılışı vardı bey....»
— Köse Ali —

Bu kahve Seyhan nehrinin Damalı geçidinden şöyle bir iki kurşun menzili aşağıda, Kuşhanlı nahiyesindeydi. Nehir yukarılardanberi uslu uysal geldiği halde geçitte biraz kükreyip köpürür, bulanıp çalkanır; Kuşhanlı dönemecinde yorgun düşmüş gibi kendini bırakır, ondan sonra da dağların birdenbire tükendiği düz ovada güneş altında pırıl pırıl yanarak yayılıp giderdi.

Köy ormanlıktır. Evler bile sık çam ağaçları altında âdeta kaybolurlar, çoğunun dört duvarını dört gecede yükselmiş dört ağaç teşkil eder. Köylüler bu ağaçların arasına biraz çit gerip ortalarını samanlı çamur, tezek biraz badana ile sıvadılar mı istediklerinden âlâ bir ev sahibi olurlar. Ötede beride duvarları kerpiç veya taştan, çatıları giremitten yapılar da yok değil, değil amma.. besbelli bu çeşit evler, toprakla, ağaçla, suyla, koyun koyuna, çocuklara daha tatlı geliyor olmalı..

Nehrin oya oya kocaman bir koy vücuda getirdiği ve ancak kayalık toprağın başlaması üzerine daha ilerisine uzanamadığı köşede, eski bir kale harabesinin nedense yüz yılların bütün kahırlarına göğüs germiş, mağlûp olmak istemiyen bir duvarı altmış yetmiş metre uzanıp gider.

İşte köyün meşhur Turhan ağasının kahvesi arkasını bu duvara dayamıştır..

Bu kahve şimdi hâlâ durur mu bilmem, benim gördüğümde iki bölmeli, basık tavanlı yayvan uzun bir bina idi. Bölmenin birinde üç beş tahta peyke, bir iki arkalıksız iskemle, dört yerden yapma masa, dipte de bir kahve ocağı vardı. Bu ocak sabah akşam kırk yıllık kocaman eski bir sarı semaverin dertli dertli kaynadığı bir tezgâhın hemencecik yanında idi. Duvarlarda gazetelerden kesilmiş renkleri solmuş resimler ve hemen her kahvede emsaline sık sık raslanan «Dünya güzeli» tasvirleri asılı idi. Giriş kapısının üstüne gelen yerde vaktile sarı bir atlasın üstüne kırmızı ibrişimle işlenmiş fakat zamanla yavaş yavaş rengini atarak eflâtuna dönmüş bir levhada:

Bu dükkân bir dükkândır her usulü ba sefa
İçinde sakin olanlar çekmesin asla cefa
Bir gelen bir dahi gelsin demesin ki bi vefa
Sahibine kıl şefaat yâ Muhammet Mustafa.

Beyitleri okunuyordu. Sağ duvar camsız

(Sonu 14 üncü sahifede)

BU HARP NASIL BİTECEK?

Bu harbin nasıl başlıyacağını bilmek kolaydı, fakat nasıl biteceğini kestirmek güçtür. Çünkü harp, azgın bir dev gibidir. Bir defa, etrafa saldırmağa başladıktan sonra, ne yapacağını, kime ve nereye hücum edeceğini, ne vakit duracağını kimse, hattâ kendi de bilmez.

Askerlik ve harp edebiyatını tetkik ederseniz, orada harbin bilinmeyen, umulmıyan ve beklenmeyen hâdiselerle dolu olduğunu görürsünüz. Fransız Harp Akademisi kumandanı olan general Duffour «L'imprévu est loi de la guerre» der. Bu vecizeyi aynen Türkçeye çeviremedim; fakat, «önceden düşünülmiyen şeylerle karşılaşmak harbin kanunudur» gibi bir sözdür. Bu harpten evvel Londra üniversitesinde askerlik dersleri profesörü olan general Sir F. Maurice de «İngiliz stratejisi» adlı eserinde, harbin meçhullerle dolu olduğunu ve beklenilmeyen olayların bütün tahminleri, hesapları ve plânları değiştirdiğini, alt üst ettiğini söyliyerek «harbte kaide, beklenmiyen hâdiseleri karşılamağa hazır olmaktır» der. Bu kaidenin hakikat olduğunu dört buçuk yıldır, ne kadar çok gördük. Harp meçhullerle dolu olduğuna göre, harbin nasıl biteceğini, hele ne vakit biteceğini kestirmek çok güçtür ve âdeta bir nevi kehanettir.

Fakat Türkçemizde, «perşembenin gelişi çarşambadan bellidir» diye bir söz vardır. Dört buçuk harp yılı içinde, birbirini kovalayan olayların ışığı, harbin sonuna doğru giden karanlık dehlizi biraz aydnlatmıştır. Loş olmakla beraber bu aydınlıktan istifade ederek dünya savaşının sonunu, pek vazih ve berrak olmasa dahi, artık görmek mümkündür.

Her harp gibi bu harp de şu dört şekilde bitebilir:

1 — Muharip taraflardan birinin tam ve katî mağlûbiyeti ile,

2 — Muharip zümrelerden birinin zaferden ümidini keserek barış iste-

3 — İki tarafın da yenişemiyeceklerini anlıyarak bir uzlaşmaya varmaları ile,

4 — Harbin elebaşılarından olan büyük devletlerden birinde, sulh istiyen bir ihtilâl çıkması ile.

İkinci dünya harbi, bu dört şekilden hangisi ile bitecektir? İşte bunu kat'iyetle kestirmek mümkün değildir.

Bugün iki muharip tarafta esen havaya göre üçüncü ihtimal, yani bir uzlaşma sulhü, en uzak görünen ihtimaldir, fakat yarın sabah her şey değişebilir. «Gün doğmadan meşimei şebten neler doğar» sözünü unutmamak lâzımdır.

Dördüncü ihtimal, yani harpten bıkıp usanan, ümidi kırılan, mâneviyatı bozulan ve daha çok ıstırab çeken milletin, sulha kavuşmak için bir ihtilâl yapması ihtimali, daima mevcuttur. Bu ihtimali düşünen devlet şefleri, böyle bir şeyi önlemek için, kendi rejimlerine ve milletlerinin seciye ve tabiatine göre, her türlü tedbirleri almışlardır. Buna rağmen, ıstırabla ve mağlûbiyetler arttıkça bir ihtilâlin milleti ve orduyu sarsması ve ayaklandırması her zaman mümkündür.

Geriye birinci ve ikinci ihtimaller kalıyor. İnatçı şefler, birinci ihtimal tahakkuk etmedikçe ikincisine yanaşacak gibi görünmüyorlar. Büyük ve katî neticeli bir kaç meydan muharebesinde hezimete uğrayan taraf, nihayet mağlûbiyeti kabul edecektir.

Harbin gayesi, düşmana kendi arzusunu kabul ettirmektir. Bu da zamanımızın topyekûn harplerinde düşman milletin harpçi idaresini kırmakla mümkündür. Bu iradeyi kırmak için de onu, denizde, havada, karada yenmek lâzımdır.

Bu umumî düşünceleri, bugünkü vaziyete tatbik edersek görürüz ki taraflardan biri, yani Almanya denizde mağlûp edilmiştir. Havada da mağlûp olmak üzeredir. Karada, taar-

Abidin Dav'er

Erkânıharp Kolağası : İsmet Bey

Yemen ve Balkan

Meşrutiyet, büyük bir dâvayı, imparatorluğun iç siyasetine ait bir dâvayı halle karar vermiştir: Yemen meselesini!

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi Ahmet İzzet Paşa, riyasetinde bulunacağı askerî heyeti seçerken, birkaç yıl evvel, Trakya manevralarında parlıyan genç yıldıza soruyor:

— Beraber gelmek ister misiniz?

Genç erkân-ı harb zabiti, tam bir meslek saygısiyle cevap veriyor:

— Ben askerim, emrettiğiniz yere gitmek vazifemdir...

Fakat, Ahmet İzzet Paşanın gözlerindeki bütün dereceleri silen tatlı, sıcak ve yakın müsaadeyi görünce, içindeki büyük endişeyi saklamıyor:

— Yalnız, orduyu bırakıp siz nereye gidiyorsunuz paşam? Yoksa bir Balkan harbini pek mi uzak görüyorsunuz?

***

Ahmet İzzet Paşa heyeti, karlı bir şubat günü, Rauf Kaptan'ın idaresindeki Hamidiye kruvazöriyle İstanbul'dan ayrılıyor ve onlar Yemen'de iken başlıyan Balkan Harbi, onlar Yemende iken Çatalca kapılarında sona eriyor.

***

Koca Osmanlı İmparatorluğu içinde Balkan Harbinin büyük ve yakın tehlikesini gören bu tek adam, bu genç erkân-ı harb kolağası, şimdi, Türk milletinin mukadderatını elinde tutan Millî Şef İsmet İnönüdür.

Y. Z. O.

SİNEMA

HOLİVUD - HUSUSİ

Meşhur Yıldızlara Ders!

Filimlerin üzerinde sık sık görülen bir isim vardır: Edmund Goulding.

Şimdiye kadar «Şeytanın tatili», «Sadık ilâhe», «Şımarıklık» gibi filmlerin rejisörlüğünü yapmış olan Edmund Goulding'in Türkiyede en çok sevilen ve hatırlanan filmi Greta Garbonun oynadığı «Grand Hotel» eseridir.

Bugün 60 yaşında olup 90 kilo gelen bu rejisör hayata 13 yaşında iken, İngilterede bir Müzikholde artistlik yapmak suretile atıldı. Sonra, geçen umumî harbe kadar, aktörlük, muharrirlik ve rejisörlük yaptıktan sonra, harp patlayınca orduya girdi. 1918 de Edvard Goulding, Amerikaya geldi. Brodway'da bir piyesini oynatmağa muvaffak oldu. Orada nazarı dikkati çekmesi üzerine kendisini Metro Goldvyn Mayer şirketi rejisör olarak aldı, ve en kuvvetli eserlerini o zaman verdi..

Yukarıda söylediğimiz gibi 60 yaşında olmasına rağmen Goulding yorgunluk nedir bilmez. Rejisörlüğünü yaptığı filmlerde muhtelif rolleri, en ince teferruatına kadar, bunları temsil eden aktörler ne kadar kabiliyetli ve meşhur olursa olsun, onlara bizzat tarif edip göstermekten çekinmez. Meselâ, bir aşk sahnesi için Charles Boyer gibi bir artiste, kadını nasıl kucaklıyacağını tarif etmek kimin aklına gelir? Yahud Joan Fantaine âyarında bir yıldıza, alacağı vaziyeti tarif edip üstelik bunu da kabul ettirmek herkesin yapabileceği bir iş değildir.

Hususi muhabir

Goulding, Charles Boyer'ye bir kadını nasıl kucakladığını tarif ediyor.

Goulding, Joan Fantain'e bir rolde alacağı vaziyeti tarif ediyor.

OLAYLAR ALAYLAR

Cürüm Delilleri

İki arkadaş, Tokatlıyanın penceresi önünde oturmuş, birinin elinde gazete, öbürünün elinde çay; biri okuyor, öbürü konuşuyor:

— Dikkat ediyor musun? İstanbulda iyi, kibar, şık giyinenler günden güne çoğalıyor...

— . . . . .

— Demindenberi dikkat ediyorum: Bir tek eski palto, soluk şapka, patlak iskarpin geçmedi...

— . . . . .

— Hele kadınlar!... Hepsinin parmağında pırıl pırıl yüzükler... Sırtlarında kıvır kıvır astragan kürkler...

— . . . . .

— Neye cevap vermiyorsun kuzum?

— Okuyorum...

— Ne okuyorsun?

— Senin anlattıklarına dair bir haber...

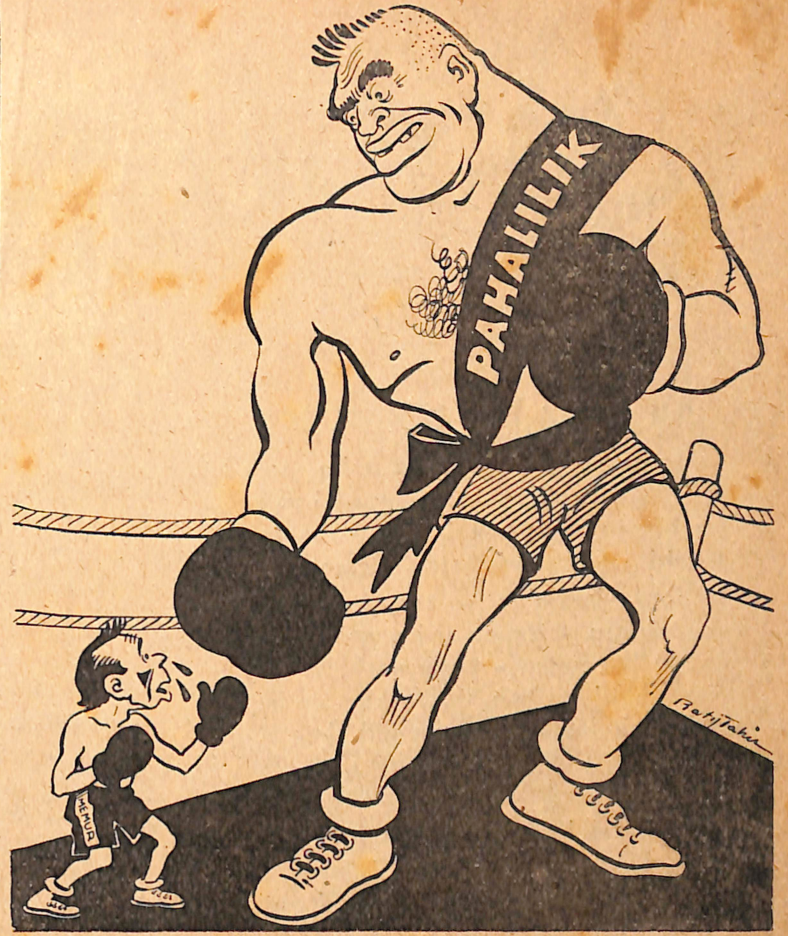
— Yaaa... Ne imiş o?

— Büyük bir suiistimal daha!..

Gazetelerden: Bir eşek 250 liraya satılıyor.

Erkek — Ben eşeğim, eşşek!..
Kadın — Haydi haydi.. Övünüp durma!..

Pahalılık — Amma dayandı ha!..

Tezat

Edebiyat muallimi talebesine soruyor:

— Bizde en büyük tezat şairi kimdir?..

— . . . . .

— Hani şu:

«Ne siyah eylemiş bu nasiyeyi — Saçımı bembeyaz eden bahtım!» diyen şair!

— . . . . .

— Canım, ne düşünüyorsun?. Abdülhak Hâmid değil mi?..

— Değil!..

— Ya kim?

— İstanbul valisi Lûtfi Kırdar!

— Acaip... O ne yapmış bakalım? Bir misal söyle...

— Çöpçüler sarayı!....

Mide

Gazetelerimiz hayrette: Eskişehirde bir hastanın midesi sağda imiş!

Olmaz!.. Dahiliyeci, hariciyeci, röntgenci, hep bir olup iyice aramalılar: Bir de solda, bir de aşağıda, bir de yukarıda var mı?..

Eğer yoksa, eğer yalnız sağda bir tek mideden ibaretse o zaman şaşmalı. Zira, insan oğlu son zamanda tepeden tırnağa kadar mideden ibaret bir mahlûk oldu. Doymak bilmiyor!

Leylâ ile Mecnun

Bir edebiyat gecesinde, üçer beşer toplanmıştılar.

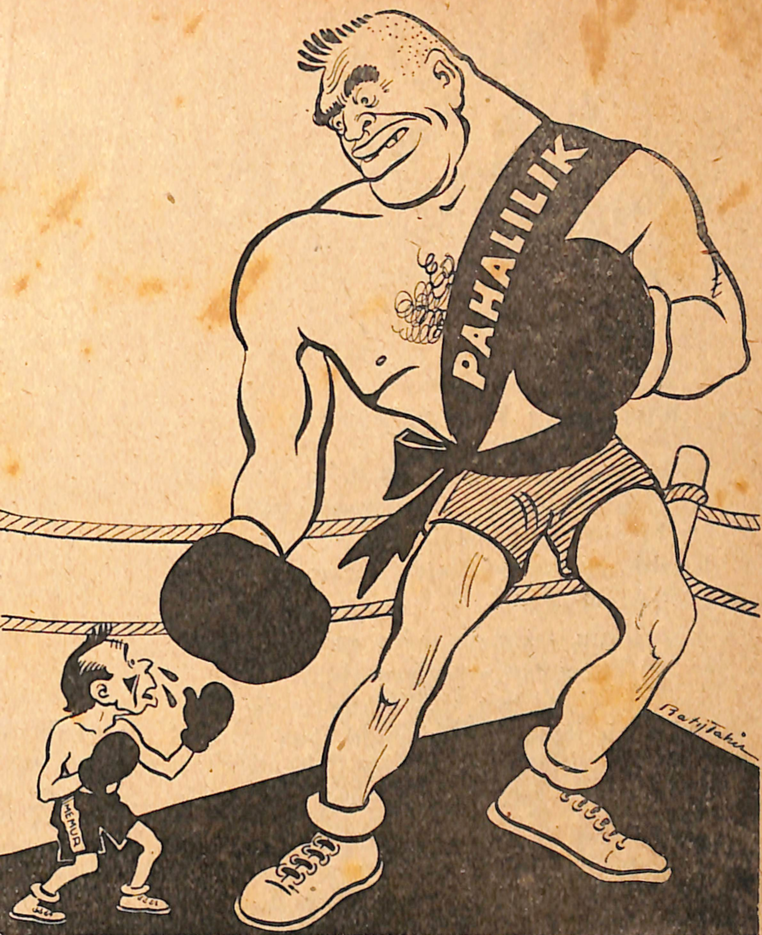
Genç şair, İbnülemin Mahmut Kemali bir köşeye sıkıştırmış, yeni yazdığı vezinsiz kafiyesiz, son moda ve son model «Leylâ» isimli şiirini okuyordu.

Uzaktan bunu gören Halil Nihad sordu:

— Üstat, Leylâyı mı dinliyorsunuz?

İbnülemin, hiddetle cevap verdi:

— Hayır, Mecnunu!..

Pahalılık — Amma dayandı ha!..

KUŞLU NALIN

Tefrika No. 1

Yazan: Hikmet Feridun ES

Kuşaksız hatun hamamı

Mermerlerde tıkırdayan nalın sesleri çoğaldı. «Kuşaksız Hatun» hamamı bugün her zamankinden daha kalabalık. Peykelerde, etrafı camekânlı odalarda kadınlar soyunuyor ve çamaşırlarını - insana vakti gelmiş gebeleri hatırlatan - patlayacakmış gibi şişman, tıkız bohçalara koyuyorlar, onları dudakları arasına aldıkları iğnelerle sıkı sıkı iğneliyorlar.

Bir sedirin üstünde; saatlerce yıkandıktan, saatlerce oğalandıktan, saatlerce keselendikten sonra hamamdan çıkmış tombul vücutlu iki taze, kemik tarağın seyrek tarafı ile taradıkları ıslak saçlarını etrafı yollu beyaz yemenilerle sıkı sıkı bağlıyorlar. Yemenileri o kadar çekiyorlar ki şakakları, geniş yüzleri, yıkanmaktan, oğulmaktan sanki pudralanmış gibi bir beyaz tabaka kazanan derileri geriliyor..

Biri, daha taze olanı şikâyet ediyor:

— Kardeş, kollarımı kapıyamıyorum. Koltuklarımın altını, göğsümü, vücudumun her tarafını kese kapmış!..

— Biraz pudra ekseydin...

Gülüşlü bir sesle cevap veriyor:

— Her tarafımı pudraladım. Vücudum lokumcu camekânına döndü. Ama bilmem para edecek mi?.. Derim çok ince!..

— Sen de öyle nazik yerlerini o kadar oğma hemşire!..

Santraşlı minderin kenarında hamak germek için hazırlanan uzun boylu bir genç kadın - sanki biraz sonra sular onu gevşetmiyecekmiş gibi - kırmızı peştemalını çeke çeke, gere gere, vücuduna sıkı sıkı dolayor. O kadar sıkı sarıyor ki kırmızı peştemal etli vücutta derileşiyor..

Ortadaki fıskiyeli, mermer dilimli havuzun içinde, cam zıpzıplı gazoz şişeleri, ve yanında da susam helvası tablası duruyor. Sıcaktan bunalmış, peştemalsız kız çocukları mermer havuzun soğuk sularına ellerini sokarak eğleniyorlar.

İki orta yaşlı kadının ellerinden tutarak içeriye götürdükleri irice bir erkek çocuğu etraftan itirazlara sebep oluyor. Çocuğun ferah ferah annesi olabilecek bir yaşta şişman bir kadın, oğlana:

— Ne hâcet oğlum!.. Babanı da beraber getirseydin ya.... A vallahi de bıyıkları terlemiş hemşire... Koca herif kadın hamamına sokulur mu?.. «Ana kadın» görmedi mi bunu?..

Böyle söyliyerek etli vücudundaki peştemalı biraz daha yukarı çekiyor. Oğlan çocuğunun annesi bayrağı açıyor:

— A hanımısı bir damlacık subiyandan ne istesin?.. Maksumcuk yıkanmıyacak değil a...

Münakaşa devam ederken «Bir damlacık maksum» zekâ ve kurnazlık dolu kopça kadar gözlerle ve büyük bir tecessüs içinde fıldır fıldır etrafa bakmakta...

— Hanım!.. Sen onun gözlerine bak bir kere. Velfecri okuyor vallahi!.. Bugün evlendirsen yarın çocuğu olur. Kız Zeynep!. Gel buraya.. Sen de şu küçük peştemalı örtün. Çıplak dolaşma..

Soyunanlar, çıplak bellerine kadar dökülmüş, henüz kupkuru, daha yeni örgüleri çözüldüğü için kabarık ve dalgalı saçlarla, nalınlarının akislerini kubbelerde tıkırdata tıkırdata - canlı bir insan göğsü gibi içinden sesler veren tokmaklı tahta kapıya doğru yürüyorlar.

Ve bu kapı açıldığı zaman hamamın derinliklerinden, çocuk ağlamaları, tas tıkırtıları, nalın sesleri, su şırıltıları çoğalıyor.

Yıkanıp paklanan kadınlar pancar gibi yüzlerle, büsbütün beyazlaşmış, âdetâ daha şişmanlamış, ciltleri gerilmiş ve parlamış bir halde, iri bohçaları koltuklarının altında hamam kapısından dışarı çıkıyorlar. Soğuklukta dinlenen, ıslak peştemalları vücutlarına yapışmış iki genç kadın konuşuyor. Biri diyor ki:

— A kardeşim ana baba günü!.. Ne kalabalık. Bir kurnanın başında on kişi... Tas tasa ayol!..

Bu sırada dışarıdaki küçük havuzun arkasında bulunan çekmeceli tezgâhın yanında ana kadınla, ihtiyar bir natır adam akıllı telâş içinde şöyle fısıldaşmada idiler:

— Geç kaldı. Acaba gelmiyecek mi?..

— Gelir gelir!..

— Vallahi kalb çarpıntılarına uğrayacağım. Güpe gündüz bu iş olur mu?.. Ya kadınlardan biri farkederse... Ya iş çakılırsa... Ya erkek olduğunu anlarlarsa..

— İlâhi hanımcığım... Kim kime dum duma.... Nereden anlıyacaklar ki?... Zaten çok ufak tefek bir adam... Çarşafın içinde fark bile etmezler....

— Öyle deme... Çarşaf boyu uzun gösterir. Hele erkekler giyince zebellâ gibi olurlar. Tecrübe ettim de bilirim... Bereket versin ki bu «Kâtip» denilen herif pek yerden yapılı küçümencik bir şey... Erkek değil, erkek kurusu. Belki farketmezler. Yalnız Allah vere de ayaklarından anlamasalar. Salapurya gibi... Ne de olsa erkek ayağı!..

Bu sırada «Ana kadın» ın nefesi kesilecekmiş gibi oldu ve gözleriyle kapı tarafını işaret ederek:

— İşte işte o... Lâcivert çarşaflı, peçesi de sıkı sıkı kapalı!..

Hakikaten bu sırada sokak kapısının kafesi yanındaki peştemaldan

perde aralıklanmıştı. Peçesi inik, lâcivert çarşaflı biri korkak ve tereddütlü adımlarla ilerliyordu. Ana kadın yanındaki tecrübeli natıra son nefes gibi titreyen bir sesle emretti:

— Aman hemen yukarıya, külhanın arkasındaki benim odaya al. Arka merdivenlerden çıkar. Kimseye göstermemeğe gayret et...

Natır koştu. Bu acayip yürüyüşlü, çarşaflı kadının koluna girerek onu dapdaracık arka merdivene doğru sürükledi.

Ana kadın kendi kendine mırıldanıyordu: «Ben güpe gündüz böyle işler yapmazdım ama paranın gözü kör olsun...»

Bu sırada natır koluna girdiği lâcivert çarşaflıyı bir sürü koridorlardan geçirerek hamamın en üstünde yalnız hamamcıya mahsus olan iki göz odadan birine soktu. Bu odalar, büyük kubbenin kenarına dayanıyordu.

Natır kadın, çarşaflıya:

— Peçenizi açabilirsiniz aslanım!.. diye gülümsedi.

O zaman çarşafın pelerini içinden üzeri kara kara kıllı bir el uzandı ve sık örgülü hasır peçeyi acemi bir hareketle yukarı kaldırdı. Peçenin altından bıyıkları akrep kuyruğu gibi, türlü yağlarla parlatılıp yukarıya yukarıya doğru kıvrılmış, tamamiyle çiçek bozuğu, gözlüklü 55 lik bir erkek çehresi çıktı.

Natır kadın gülümsedi:

— Vallahi sabahtan beri yüreklerimiz tokmaklı hamam kapıları gibi gümbür gümbür ötüyor Kâtip Efendi... Bunu böylece Macunî Zade Efendimize anlatınız. Görüyorsunuz ya onun için çiğ tavuk bile yeriz. Geceye hamama gelecekler mi?..

Macunî Zadenin çopur kâtibi, topuklarına kadar inen çarşaf içinde ne kadar komik göründüğünün farkında olmadan cevap verdi:

— Evet... Gelecekler!.. Yalnız ben hemen şu sizin çengileri bir göreyim. Bakayım hakikaten güzel, kıvrak şeyler mi?.. Bilirsiniz ya «Macunî Zade» hamam âlemlerine çok düşkündür. öyle eciş bücüş çengilere tahammül edemez...

Kâtip bilgiç bir tavırla gülümsiyerek devam etti:

— Doğrusunu isterseniz de böyle hamam âleminde vücut, boy pos fukarası bir çengi, mermerin, suyun bile zevkini bozuyor. Hamam demek mermer demek, su demek güzel vücut demektir. Haydi bakayım. Şu sizin çengileri göreyim... Hepsi burada değil mi?..

— Burada, buradalar...

Natır böyle söyliyerek döşeme tahtası üzerine eğildi. Tahtalardan birini yerinden kaldırdı. Bunun altından ince uzun bir çatlak belirdi. «Kuşaklı Hatun Hamamı» buradan bir makta halinde, yukarıdan aşağıya doğru görünüyordu.

— Devam edecek —

Harp Nasıl Bitecek?

(Baştarafı 8 inci sahifede)

ruz, ilerleme ve zafer devri kapanmış, müdafaa gerileme ve mağlûbiyetler devri başlamıştır.

Alman med dalgası 1942 sonbaharına kadar devam ederek Stalingradın içinde ve İskenderiyenin kapısında durmuştu. 1942 sonbaharından sonra cezir başlamıştır ve tabiî seyrini takip etmekte, yani geri çekilmektedir. 1943 başında Stalingratta ve Libyada harbeden Almanlar, şimdi Lehistan ve İtalyan toraklarında çarpışıyorlar. En kuvvetli müttefik İtalya, saf harici olmuştur. Hattâ, donanmasını müttefiklerin emrine vermekle ve Almanyaya harp ilân etmekle kısmen ona karşı cephe almıştır. Gerçi İtalyanın öteki yarısı, Musolininin Kara gömlekli faşist cumhuriyeti, Almanyanın emrindedir ama, onun silâh altına çağırdığı genç İtalyanları ölümle tehdit etmek zorunda kalması ve şimdiye kadar, yalnız üç tümen taplıyabilmiş olması, bu müttefikin ne halde olduğunu gösterir. Faşist tümenlerinin harbe müdahalesi, müttefik esir kamp larındaki kalabalığı arttırmaktan başka bir şeye yaramıyacaktır.

Almanyanın öteki müttefikleri, Finlândiya, Macaristan, Romanya ve âmiyane tâbirim mazur görülsün beleşçi Bulgaristan ve harb içinde icat edilen küçük Slovakya ile Hırvatistan, hep başlarını soktukları belâdan çıkmanın yolunu aramakta ve Alman ordusuna pek az yardım etmektedirler.

Demek ki Avrupada, hemen hemen yalnız başına Sovyet Rusyaya, İngiltere ve Amerikaya karşı harbeden Almanyanın, bu harbi, denizde kaybettikten, havada kaybetmek üzere olduktan sonra, yalnız kara ordusunun gayreti ve silâh kuvveti ile kazanması bir mucizeye bağlıdır. Mucize devrinde olduğumuzu sanmıyorum. Bu askerî mucizeye ilâve olarak bir de siyasî mucize tasavvur edilebilir ki o da, müttefiklerle Sovyet Rusyanın birbirlerine küsmeleri ve Sovyetlerin Almanlarla münferit barış yapmaları, daha iyisi Rusların Almanların yanında harbe girmeleridir. Alman devlet şefleri, belki bu tatlı hayale kapılarak Almanya için kaybedildiği görülen bu harbe devamda inat ve ısrar ediyorlar.

Böyle mucizeler olmadıkça Avrupa harbi, Almanyanın mağlûbiyeti ile bitecektir. Pasifik ve Asya harbi, başkaca tetkike değer ayrı bir meseledir

Abidin Dav'er

Sazlı kahve

(Baş tarafı 7 nci sahifede)

bir vitrin manzarasında idi. Buradan her zaman on beş yirmi kadar muhtelif boyda saz asılı durur, birisinin müşterisi çıkıp ta satıldı mı yerine öteki bölmeden yenisi getirilip konurdu. Öteki bölme Turhan ağanın atelyesi idi. Burada ağaçtan sazları oyar, boyar, cilâlar, tellerini takar; âyarını, akordunu deneyip bağlama ipierini bağladıktan sonra satışa hazır bir hale gelince kahve tarafına getirip duvara asardı.

Turhan ağa hakikaten yaratılıştan eli her işe yatkın ve sanatkârdı. Kahve pişirmekte, çay demlemekteki meharetini hiç saymıyalım, fakat onun sozetmez, dil bilmez kütüklerden oyarak vücuda getirdiği tanburelerin şöhreti bütün Seyhan boyunu aşmış, Karadeniz sahillerine kadar uzanmıştı. Bu taraflarda saz almak istiyenler kendilerine böyle bir âlet uzatıldığı zaman evirir çevirir, göğüs tahtasının küçük deliğinden içerisini gözler, orada sanatkârın kendine has yazısiyle yazılı «Turhan usta yadigârı» kâğıdını görmedikçe paraya davranmazlardı.

Mamafih onun en büyük mehareti kendi yaptığı bu basit aletlerden dağları dile getiren besteler akıtmasında idi. Turhan ağa bu zamanlar 45-50 yaşlarında dinç bir ihtiyardı, titiz ve çalışkan bir adamdı. Güneş Doğu tarafının sarp dağları ardından, çınarların ağaçların kalabalığından bin eziyetle kıpkızıl görünmiye başlarken yataktan kalkar, gur sesiyle bir besmele çektikten sonra ortalığı doldurmuş yongaları çiğniyerek dışarı çıkar, sabah yelleri ılgıt ılgıt eserken kırk elli adım ötedeki ırmağa gider, elini yüzünü yur, abdest alır, göklere kanat salmış yaşlı bir çınarın dibinde namazını kıldıktan sonra kahve tarafına geçip ocağı ateşler, semaveri hazırlar, ortalığı süpürerek tekrar atelyesine dönüp çalışmıya başlardı. Kahvenin işlemesi akşama kadar pek olmazdı, fakat akşam üzeri işlerinden yorgun argın dönen köylüler doğru kahveye düşerler, ağaçların altına hasır yayılır, iskemleleri altına çeken dayılar sohbete koyulurlar, biraz sonra sazlı şarkılı, içli ve derin bir musiki âlemi doğardı.

Kuşhanlıda öğretmen olarak bulunduğum üç dört sene ben de bu şiir âleminin bütün lezzetlerini canevimde duydum. Bana dağ sevgisini; orman sevgisini; su, yaprak, mavi göl, çatlak toprak sevgisini; nasırlı göğüsleri altında en ince gönül yaşatan bizim halkın sevgisini, millî sesimizi en fazla duyuran bu köy oldu. Orada başımı tabiat ananın tatlı nefeslerle kabaran bağrına dayamış mesut yaşayıp gidiyor, ilmî, halk bilgisinin veriminden; şiir ve musikiyi «Sazlı kahve» den, sıhhati de yamaçların şifalı cömertliğinden derleyip derleyip duruyorum, bu hep böyle gitse ne iyi olacaktı. Fakat bir gün «felek tasımıza ağı döktü».

Güz başlangıcının bir akşamı idi. Nehre karşı kahvenin önüne hasırlarımızı, iskemlelerimizi atmış keyif çatıyor, saz söz ediyorduk. Bu toplantılarda ortalığa ilâhî nefesleri döken Turhan ustanın parmakları değilse mutlaka Deli Mahmudunkiler olurdu. Deli Mahmut da saz çalmakta ustasından geri kalmıyan bir sanatkârdı. Turhan daha hayli gençti ve sol yanağında Yemen çöllerinde son misafirliğimizin hâtırası olarak bir süngü yarası izi taşırdı; iriyarı, tam manasile erkek yapılı bir delikanlıydı.

O gün de âşık başını bağlamanın göğüs tahtasına almış, gözleri yarı kapalı kendinden geçmiş çalıyor, telleri inletiyor, yüreklerimizi batan güneşle beraber havada yalnız yalnız dolaşan kuşlar misali uçuruyordu. Kalabalık vecd içindeydi, hepimiz nefes almaktan bile çekinerek onu dinliyorduk. Turhan usta günlük yorgunluğunun mukabili olan nargilesini bir taraftan usul ve erkânla çekerken diğer taraftan eseri olan sazın, talebesi olan Mahmudun elindeki bu dilbaz şakraklığına dolan göğsiyle dalmış düşünüyordu.

His ve heyecanımızın en koyu derecesinde idik. Sazın sesinden başka çıt yoktu. Bu anda birden ileride patlıyan bir mavzerin sesi vadinin uzunluğu içinde uğultulu akisler bırakarak yayıldı. Nağmelerin tadı ruhumuzu o kadar sarmıştı ki hayal âlemlerinde koşuşan duygularımızı bu haşin seslerle uyarmak bile istemedik. Hattâ Mahmut belki hiç duymamıştı, hâlâ çalmakta, hâlâ çalmakta devam ediyordu. Fakat tam bu sırada kale duvarının öte yanından nefes nefese koşarak gelen bir adam birden Mahmudun önüne dikilerek tıkanmış gibi:

— Bire soyun batası adam; öte yanda kardeşin kanlar içinde yatarken sen burada hâlâ yan vermiş çalgı mı çalıyorsun?.. diye gürleyince hepimiz kendimize geldik. Delikanlı o zaman bir yay gibi yerinden fırladı:

— Deme Allahını seversen!..

Diyerek yıkılır gibi koştu, gözden kayboldu. Olan da oldu. Ortalık birbirine karıştı. Ben şaşırmış kalmıştım, muhtar kulağıma:

— Hayif oldu beyim, Deli Mahmutla Şaban oğulları arasında yıllardır kan dâvası sürer gider. Allahıâlem küçüğü hakladılar..

Diye fısıldadı.

Serin bir rüzgâr esmiye başlamıştı, kalabalıkla telâş içinde köye seğirtirken biraz sonra iki silâh sesi daha duyduk; köye vardığımız zaman da ölüyü bir değil iki bulduk. Deli Mahmut kardeşinin vurulduğunu görünce hakikaten deli gibi olmuş, katili nerede bulmuşsa bulmuş, iki kurşunda yere sererek kısrağına atladığı gibi başını alıp dağlara savuşmuştu.

***

Hâdiseden sonra Kuşhanlıda on dört ay kadar daha kaldım. Deli Mahmudun ne olduğundan nereye gittiğinden epey zaman haber alamadık, yalnız oradan ayrılmadan bir kaç ay evvel onun Gazi Antep taraflarında yakalandığını, muhakeme olarak hapse girdiğini duydumdu.

... Aradan yıllar geçti, gel zaman git zaman bir gün yolum tekrar Kuşhanlıya düşünce gençliğimin en tatlı bir kaç senesini geçirdiğim bu köyde bir iki gün kalarak eski günlerin hâtırasini yaşadım; artık tamamen eskimiş harap olmuş kale duvarını, Turhan ustanın kahvesini bir kaç kere ziyaret ettim. Köylüler bana onunla Deli Mahmudun ölümünü anlattılar:

Mahmudun gidişinden sonra seneler geçmiş, Turhan usta artık iyiden iyiye ihtiyarlamış, gözleri pek görmez, elleri tutamaz olmuş, dolayısile bağlama da yapamıyormuş. Elindeki son sazı da sattıktan sonra atelye kısmını kapatmış, işi yalnız kahveciliğe dökmüş. Zamanla müşteriler de azalınca adamcağızın son günleri sıkıntılı geçmiye başlamış; köylüler kendisini çok sevdikleri ve hizmet ettikleri için ihtiyara yoksulluğunu ellerinden geldiği kadar duyurmamıya çalışırlarmış.

İki yıl evvelisi imiş. Yine bir akşam ihtiyarlar toplanmış, eski günleri anıp dertleşirlermiş. Birden ne olmuş, nasıl olmuş anlıyamamışlar, tozu dumana katarak yukarıdan doğru gelen bir atlı bir şimşeğin akması gibi önlerinden çakıp geçmiş, ancak kırk elli adım ilerilere vardıktan sonra gem kasıp dizgin kısabilmiş. Bütün köylüler o tarafa doğru bakarlarken attan yüzü gözü tamamen sarılı bir adam yere atlamış. Koltuğundaki sazile beraber sendeliyerek onlara doğru yönelmiş. Her tarafı kapalı olduğu için kimse onun kimin, neyin nesi olduğunu bilememiş. Gelen adam:

— Selâmüaleyküm arkadaşlar!..

Dedikten sonra hemen oracığa, hasırlardan birinin üstüne bağdaş kurup oturmuş:

— Bir garip yolcuyum, size biraz saz çalayım...

Diyerek tanburasını kucağına almış, başlamış çalmıya.. O kadar güzel ve yanık havalar çalıyormuş ki bir dakika, iki dakika derken herkes kımıldanmıya, yerinden doğrulmıya başlamış. Öte taraftan artık inmeli bir ihtiyar olan Turhan ağa da bir hoş olmuş, kulak kabartıp bir iki dinledikten sonra birden canlanmış:

ANKARA
Sigorta Şirketi

Sermaye ve İhtiyatı : 1.240.500 liradır.

YANGIN
NAKLİYE
HAYAT
KAZA

Sigortalarında her türlü yeni ve ehven kombinezonlar.
İstanbul, Yenipostahane karşısı, Erzurum han, Telefon : 23883

— Kitaba yemin ederim ki bu çalan Deli Mahmuttur, sazı da benim yaptığım sazdır.

Diye haykırmış.

Bunun üzerine adam yüzünü saran bağları açmış, o zaman herkes hem hayret, hem korku, hem de sevinçle Deli Mahmudun artık epey ihtiyarlamış, çizgilenmiş, sararmış ve süzülmüş çehresini görmüşler. O bunu yaptıktan sonra tekrar sazının göğüs tahtasına eğilmiş, yine coşarak, hatta on beş sene evvelkinden çok daha güzel, çok daha olgun nağmelerle çalmasına devam etmiş. İşte o sırada ikinci bir hâdise daha olmuş:

Tellerden dökülen sesler ortalığı gittikçe daha büyülü olarak sarıp, güneşin son ışıkları altında rüzgâr bile susup, kuşlar bile dallarda tüneyip bestenin sihrine kapıldıkları zaman inmeli ihtiyar Turhan ağa birden canlanmış, yirmi yaşında bir civan gibi sıçrayıp ortaya çıkmış, gözlerinin son ışığı ile nağmenin geldiği tarafta Deli Mahmudu aramış, heyecandan tir tir titrerken:

— Dayan bire Deli Mahmudum; çal bir oyun havası, Turhan usta oynıyacak...

Diye haykırmış. Mahmut yiğitçe bir oyun havası tutturmuş; usuldan usuldan derken, ihtiyar adam ortalıkta dönmiye, erkek tavırlarile yere diz vurmıya başlamış. Eller gayrihtiyarî alkış tutup, saz kıvrak havalarını gittikçe hızlandırdıkça Turhan ağa meydanda çarkıfelekler gibi dönerek erkânı adaplı hareketlerile insanın ruhunu tutuşturacak kadar güzel oyununu gösterirmiş, yürür, döner, oturup kalkar, yere diz vururken bir taraftan da gözlerinden bembeyaz sakalına inci gibi taneler uyvarlanırmış.

Derken iş kızıştıkça kızışmış, oyun geliştikçe bağlama gelişmiş, bağlama coştukça oyun coşmuş ve bu hal gittikçe hızını artırarak belki kırk elli dakika sürmüş, heyecandan nefes alamıyor ve yürekler göğüslerde kuşlar gibi kanat vurup duruyormuş. İşte tam bu sırada, güneşin son ışıkları yamaçtan silinir silinmez Deli Mahmudun tellerde uçan eli donmuş gibi birden durmuş, adamcağız yıldırım çarpmış gibi oturduğu yerde yan üstü yıkılmış, aynı saniyede ortalıkta dönen Turhan ağa da yaşlı bir çınar gibi yüzükoyun toprağa devrilmiş, herkes put gibi donmuş dururken gerideki kale duvarının büyük bir kısmı da gürrr... diye takımile göçmüş..

Köylüler telâş ve ıstırapla ihtiyarla Mahmudun başına üşüşmüşler. Turhan ağanın son sözü.

— Rabbime bin şükür...

Olmuş.. Deli Mahmudun yattığı yerde küçük bir kan gölünün biriktiğini görenler, çepkenini açtıkları zaman sol böğründe bir kurşun yarasının hâlâ sızan izini bulmuşlar..

***

Köylüler bana bunları anlatırlarken ileride, kalenin son dökük taşları üstüne oturmuş bir delikanlı, içinde belki de «Turhan ağanın yadigârı» yazılı olan bir sazı çalıyor; yanık bir şarkı okuyordu:

Şu karşıdan gelen atlı kim ola
Dizgin kasar vurur kısrağı sola
Ak sakallı Turhan sıçramış yola
Der bu gelen benim Deli Mahmudum.

Cümle bağdaş kurmuş meydana bakar
Turhanın ahvali cümleyi yakar
Sazından kâhı ses, kâhı kan akar
Yine durmaz çalar Deli Mahmudum.

Şemsettin KUTLU

MİLLİ PİYANGO

Her ayın yedinci günü binlerce vatandaşın istikbalini aydınlatan bir meşaledir.

7000 SENE EVVEL

Meşhur âlimlerden Dr. Huber, biranın tarihi hakkında yazdığı bir eserde, milâttan 5-6000 sene kadar evvel başlıyan Keldanî medeniyetinde biranın büyük bir yeri olduğunu söylemektedir. Bazan yalnız arpadan, bazan da arpa ve baharattan imal edilen biranın kadınlar ve işçiler tarafından çok içildiğini yine bu âlim anlatmaktadır. Yapılan bir hafriyatta bulunan on mezarın, bira imalâtını gösteren kabartmalarla tezyin edildiği ve kabartmalar yanyana getirilince imalâtın bariz bir surette görüldüğü de aynı âlim tarafından nakledilmektedir.

BUGÜN İÇİLEN BİRANIN 7000 SENELİK MAZİSİ VARDIR.

Bira besler, serinletir, neşe verir.

Sahibi: Yusuf Ziya ORTAÇ

Basıldığı yer: Cumhuriyet Matbaası İstanbul

Halkevlerimizde Sanat Hareketleri

BİR ORMAN MASALI

Eminönü Halkevi «Bir orman masalı» ile ilk yerli balemizi oynamak başarısını kazandı.

Ankarada, üç gün, binlerce seyircinin hayran alkışlarını toplıyan «Bir orman masalı» zahmetli çalışmalar ve büyük fedakârlıklar mahsulüdür.

Müzik kısmı, Parti müzik işleri müdürü Adnan Saygın, elbise modelleri Arif Kaptan tarafından hazırlanan masalın Eminönü Halkevinde tekerrürü için çalışılmaktadır.

Bu sahifedeki resimler, Bir orman masalının Ankaradaki temsilinden üç poz gösteriyor.

